

Mullu jäi Eesti eksport elaniku kohta alla Euroopa Liidu keskmise

JANE LEPPMETS
Statistikaameti analüütik

Aastal 2023 eksporditi Eestist kaupu jooksevhindades 18,2 miljardi euro ja imporditi 21,2 miljardi euro eest.

Eksport vähenes 2022. aastaga võrreldes 16 protsenti ja import 17 protsenti. Kaubavahetuse puudujääk ulatus kolme miljardi euroni. 2023. aasta kaupade väliskaubanduse trendidest kirjutab statistikaameti analüütik Jane Leppmets.

Kui tavapäraselt on Eesti eksport elaniku kohta ületanud Euroopa Liidu (EL) keskmist, siis mullu oli olukord vastupidine – Eesti eksport elaniku kohta oli 13 324 eurot, ELis keskmiselt aga 14 523 eurot. Import elaniku kohta ületas ELi keskmist (14 523 eurot), ulatudes 15 498 euroni. Balti riikide vahelises võrdluses ületasid Eesti eksport ja import elaniku kohta Läti, kuid jäid alla Leedule. Nagu Eestis, jäi ka Läti ja Leedu eksport elaniku kohta alla ELi keskmist. Eesti ja Leedu puhul ületas import elaniku kohta ELi keskmist, Läti arvud olid aga keskmisest väiksemad.

Eurostati andmetel oli kõige suurem eksport elaniku kohta Hollandis (48 620

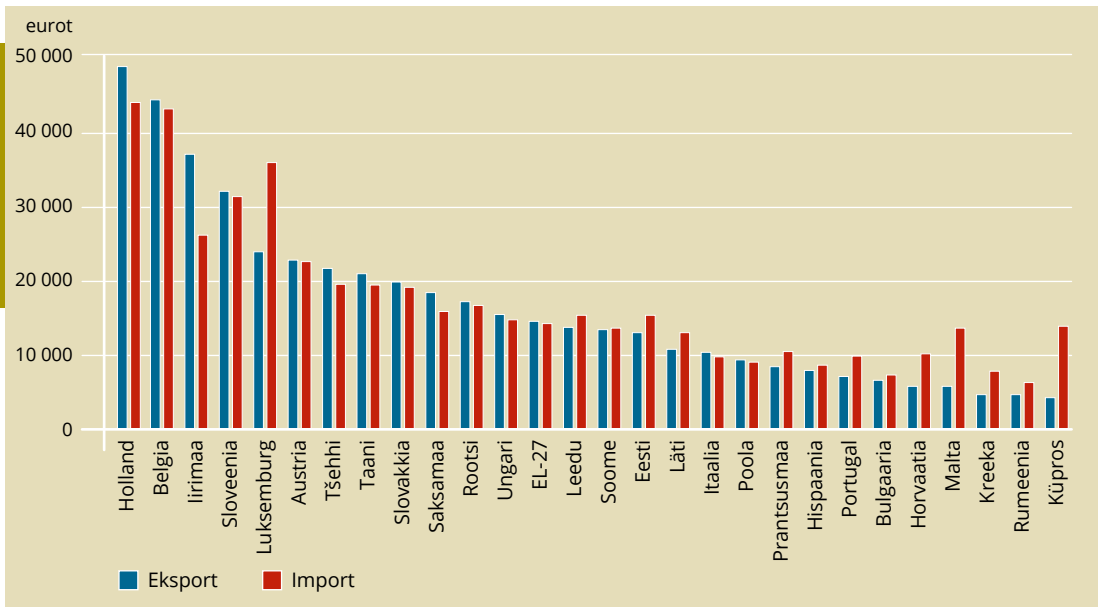
eurot) ja väikseim Küprosel (4490 eurot). Suurim import elaniku kohta oli samuti Hollandis (43 806 eurot) ja väikseim Rumeenias (6404 eurot).

SUURIMA OSA KÄIBEST MOODUSTASID KESKMISE SUURUSEGA ETTEVÕTTED

Väliskaubandusega tegelevate ettevõtete seas oli 2023. aastal enim alla kümne töötajaga mikroettevõtteid. Need moodustasid kõigist ekspordivatest majandusüksustest 78 protsenti ja importivatest 84 protsenti. Kõige suurema rahalise väärtuse kaubavahetuses tekitasid mullu aga keskmise suurusega ettevõtted, kus oli 50–249 töötajat. Nemad tekitasid 38 protsenti Eesti koguekspordist ja 29 protsenti koguimportist. Majandusüksuste arvust moodustasid nad ekspordist viis ja importist kolm protsenti. Kõige vähem oli Eestis vähemalt 250 töötajaga suurettevõtteid, mis moodustasid väliskaubandusega tegelevatest majandusüksustest vaid ühe protsendi, kuid koguekspordist ja -importist 22 protsenti.

EESTIS TEGUTSEVAD NII KODUMAISE KUI VÄLISKAPITALI KONTROLLITUD ETTEVÕTTED

Kas ettevõtte on kodumaise või väliskapitali kontrollitav, sõltub sellest, kellele kuulub hääaltenamus ehk kapitaliosalus. Tegevusalade lõikes on igal alal nii

JOONIS 1. Kaubavahetus elaniku kohta Euroopa Liidu riikides, 2023.

Allikas: Eurostat

kodumaise kui väliskapitali kontrollitud ettevõteteid.

Ekspordis moodustasid kõige suurema osatähtsuse väliskapitali kontrollitavad ettevõtted mäetööstuse (45 protsenti), finantstegevuse (35 protsenti) ning info ja side (31 protsenti) tegevusaladel. Suurim oli kodumaise kapitali kontrollitavate ettevõtete osakaal ehituse (95 protsenti), põllumajanduse (94 protsenti) ning veonduse ja laonduse (89 protsenti) tegevusaladega ettevõtetel.

ENIM OLI EESTI PÄRITOLU KAUPU PUIDU- JA PUITTOODETE SEKTORIS

2023. aastal eksporditi Eesti päritolu kaupu 17 protsenti vähem kui aasta varem. Nende kaupade osatähtsus Eesti koguekspordis jäi aastases võrdluses samaks ehk 64 protsendi juurde.

Suurim oli Eesti päritolu kaupade osakaal kaubajaotiste ekspordis puidu ja puittoodete puhul, kus koguekspordist 95 protsenti moodustasid Eesti päritolu kaubad. Järgnesid mitmesugused tööstustooted (87 protsenti), paber ja pabertooted (83 protsenti), metall ja metalltooted (78 protsenti) ning

põllumajandussaadused ja toidukaubad (74 protsenti). Väiksem oli Eesti päritolu kaupade osakaal transpordivahendite (26 protsenti) ja mineraalsete toodete (33 protsenti) ekspordis.

OLULISIM PARTNER NII EKSPORDIS KUI IMPORDIS ON SOOME

Eesti peamised ekspordipartnerid 2023. aastal olid Soome (17 protsenti Eesti koguekspordist), Läti (12 protsenti) ja Rootsi (üheksa protsenti). Soome eksporditi enim elektriseadmeid, metalli ja metalltooteid ning mineraalseid tooteid, Läti mineraalseid tooteid, transpordivahendeid ning põllumajandussaaduseid ja toidukaupu. Rootsi viidi enim elektriseadmeid, puitu ja puittooteid ning mitmesuguseid tööstustooted. Aastaga vähenes kaupade eksport enim Soome (672 miljoni euro võrra), Läti (662 miljoni euro võrra) ja Ameerika Ühendriikidesse (657 miljoni euro võrra). Soome viidi vähem maagaasi, Läti elektrienergiat ja Ameerika Ühendriikidesse kommunikatsiooniseadmeid. Aastaga kasvas kaupade eksport enim Leetu (189 miljoni euro võrra), kuhu viidi varasemast enam transpordivahendeid.

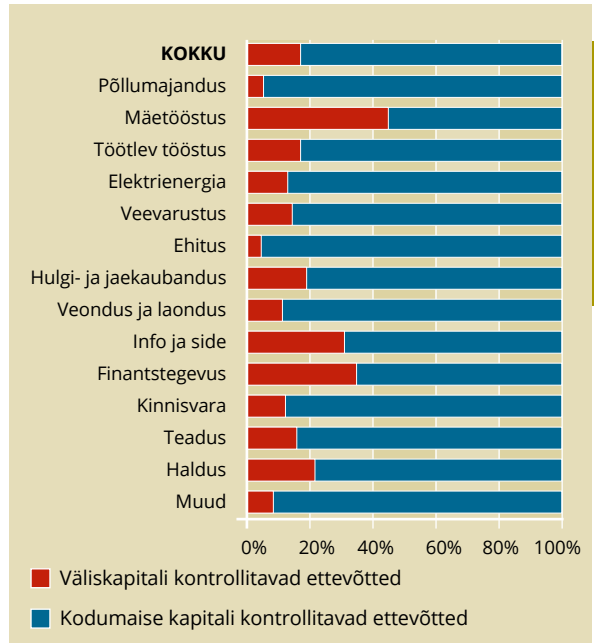
Kaupu imporditi Eestisse enim Soomest (15 protsenti Eesti koguimpordist), Saksamaalt (12 protsenti) ja Lätist (11 protsenti). Soomest imporditi enim mineraalseid tooteid, elektriseadmeid ning metalli ja metalltooteid, Saksamaalt transpordivahendeid, mehaanilisi seadmeid ja elektriseadmeid. Lätist toodi enim mineraalseid tooteid, põllumajandussaaduseid ja toidukaupu ning elektriseadmeid. Võrreldes 2022. aastaga vähenes enim kaupade import Venemaalt (1,7 miljardi euro võrra), Soomest (916 miljoni euro võrra) ning Lätist (537 miljoni euro võrra). Venemaalt toodi vähem töödeldud õlisid, Soomest elektrienergiat ja Lätist maagaasi. Kõige enam ehk 113 miljoni euro võrra kasvas kaupade import Tšehhist, kust toodi varasemast enam transpordivahendeid.

NII KAUPADE EKSPORT KUI KA IMPORT KASVASID KOLMES MAAKONNAS

Kaupade eksport vähenes Eestis 2023. aastal eelneva aastaga võrreldes 3,5 miljardi euro võrra, sellest enim ehk 2,5 miljardi võrra Harjumaal. Järgnesid Ida-Virumaa (205 miljoni võrra) ja Viljandimaa (83 miljoni võrra). Kaupade eksport kasvas kolmes maakonnas: Tartumaal (22 miljoni euro võrra), Pärnumaal (11 miljoni võrra) ja Valgamaal (5,1 miljoni võrra). Ekspordiga tegelevate majandusüksuste arv vähenes enim Harju-, Põlva- ja Valgamaal ning kasvas Ida-Viru-, Pärnu- ja Järvamaal.

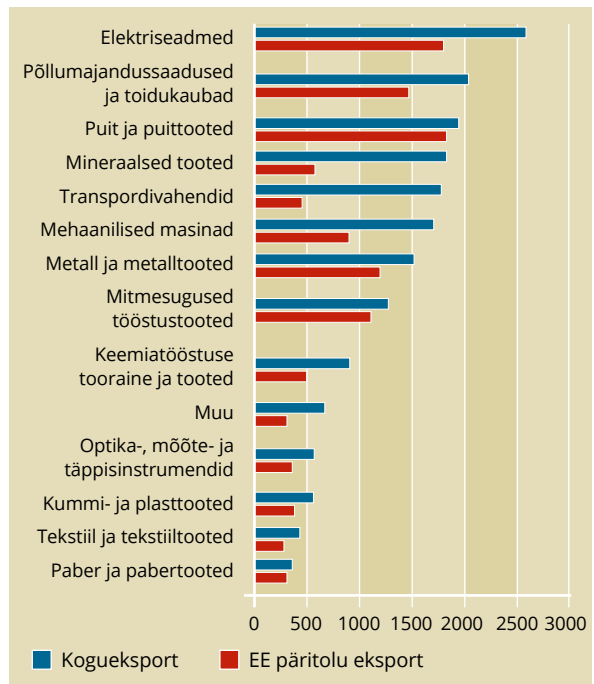
Eestis vähenes kaupade import 2023. aastal 4,3 miljardi euro võrra. Suurim vähenemine toimus Harjumaal (3,4 miljardi euro võrra), järgnesid Ida-Virumaa (274 miljoni võrra), Lääne-Virumaa (75 miljoni võrra) ja Tartumaa (73 miljoni võrra). Kaupade import kasvas Järvamaal (4,7 miljoni euro võrra), Läänemaal (0,7 miljoni võrra) ja Põlvamaal (0,1 miljoni võrra). Impordiga tegelevate majandusüksuste arv vähenes enim Valga, Järva ja Rapla maakonnas, enim kasvas nende arv aga Harju-, Tartu- ja Pärnumaal.

Kogu Eesti kaupade väliskaubandusbilansi

JOONIS 2. Aktiivsed ettevõtted omaniku liigi järgi, eksport 2023.

Allikas: statistikaamet

JOONIS 3. Kaupade eksport kaubagruppide lõikes.

Allikas: statistikaamet

Haldusüksus	Eksport (mln eurot)		Import (mln eurot)		Bilanss (mln eurot)	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Eesti kokku	21 735	18 199	25 449	21 169	-3714	-2970
Harju maakond (sh Tallinn)	13 459	10 934	19 698	16 260	-6239	-5326
Tallinn	9638	7723	14 756	12 024	-5119	-4301
Hiiu maakond	65	51	42	29	23	21
Ida-Viru maakond	943	737	739	465	204	272
Jõgeva maakond	259	232	102	76	157	156
Järva maakond	278	242	163	168	115	74
Lääne maakond	74	73	48	49	26	24
Lääne-Viru maakond	620	551	376	301	244	251
Põlva maakond	80	76	43	43	37	33
Pärnu maakond	839	850	589	556	249	294
Rapla maakond	338	336	191	164	146	172
Saare maakond	249	242	126	119	123	123
Tartu maakond	1655	1677	1529	1456	126	221
Valga maakond	225	230	132	125	93	105
Viljandi maakond	574	491	351	287	223	204
Võru maakond	228	179	142	106	86	73
Maakond määramata	1850	1298	1177	964	673	334

* Tegevusalade lõikes kajastatakse kaupade ekspordi- ja impordiandmed Eesti ärireistris olevate majandusüksuste tegevusalade järgi. Seal ei kajastu välisfirmade ega eraisikute poolt tehtud eksport ja import.

TABEL 1. Kaupade eksport ja import maakondade lõikes, 2022–2023.

Allikas: statistikaamet

viis puudujääki Harjumaa, kus kaupade import ületas ainsana ekspordi. Samas on oluline mainida, et maakondlik statistika koostatakse ettevõtete juriidilise aadressi järgi ning importivad ettevõtted on sageli registreeritud Harjumaaale.

Väliskaubandusstatistika annab ülevaate kaupade ja teenuste kaubandusest Eesti ja teiste riikide vahel. Ekspordi ehk väljaveo ja impordi ehk sisseveo vahe moodustab riigi väliskaubanduse bilansi. Väliskaubandusstatistikas kajastatakse kaupasad nende liikumise alusel üle Eesti riigipiiri ning teenuseid residentide ja mitteresidentide ostu-müügitehingute alusel. Väliskaubandusstatistika avaldatakse jooksevhindades.

Väliskaubandusstatistikast saab teada, kui suur on väliskaubanduse üldmaht, milline on eksporditud ja imporditud kaupade

ning teenuste väärtus, kui palju Eestis toodetud kaupu ja teenuseid eksporditakse ELi teistesse riikidesse ja EList väljapoole, kui palju tooteid ja teenuseid ostetakse meile sisse mujalt riikidest, mis riigid on meie peamised ekspordi- ja impordipartnerid ning kui suur on kaubavahetuse bilanss ehk ekspordi- ja impordinäitajate erinevus.

Tähtsamad väliskaubanduse andmete kasutajad on Eesti Pank, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, välisministeerium, rahandusministeerium ning rahvusvahelistest organisatsioonidest Eurostat, ÜRO, OECD, IMF ja WTO. Väliskaubandusstatistika andmed on olulised riigi majandusarengu jälgimisel ja majanduspoliitika planeerimisel, neid kasutatakse SKT arvutamisel ning maksebilansi koostamisel. Ettevõtjad saavad andmeid kasutada turu-uuringuteks.